

Ольга Андріївна Козлюк,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної)
імені професора Поніманської Тамари Іллівни,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне, Україна

ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛЯ ДО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті обґрунтовується актуальність проблеми підготовки вихователя до навчання дітей іноземної мови для теорії і практики сучасної дошкільної освіти. Зроблена спроба показати необхідність підготовки фахівців дошкільного профілю з правом проведення занять іноземною мовою. Окреслено основні недоліки у навчанні дітей іноземної мови. Розглянуто умови підвищення якості їхньої підготовки, а також визначено їхню роль у формуванні навичок самостійної навчальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: підготовка вихователя, навчання дітей іноземної мови, самостійна навчальна діяльність, іншомовна освіта.

Інтеграція України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору вимагає володінням іноземними мовами, що допоможе розширити доступ громадян до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей. Сьогодні вже нікого не здивує тим, що відбувається процес інтенсивного впровадження у практику роботи дошкільних закладів навчання іноземної мови (англійської, німецької, польської, французької тощо) з 4-5 років. І це не просто данина моді, чи примха батьків, а вимога часу, необхідна умова повноцінного розвитку особистості дитини. На сьогодні питання «вивчати чи не вивчати дитині іноземну мову?» не стоїть. Стоїть питання, як це зробити так, щоб поруч із вирішенням завдань раннього оволодіння іноземною мовою забезпечити повноцінний особистісний розвиток дитини, дати їй якісну дошкільну іншомовну освіту, спроможну інтегрувати у світовий освітній простір, і яка буде продовжена на наступних етапах здобуття освіти. Саме знання європейських мов дозволяє розширити можливості отримання якісної освіти вже наймолодшими громадянами нашої країни. Разом з тим, спостерігається суперечність між реальним станом і потребою дошкільної практики і наявність фахівців дошкільного профілю з правом навчати дітей іноземних мов. Підготовка таких спеціалістів дасть можливість отримати висококваліфікованого вихователя, спроможного повноцінно реалізовувати вимоги Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, зокрема зміст освітньої лінії «Іноземні мови» [1].

Не можна сказати, що проблема навчання дітей дошкільного віку іноземної мови є новою, навпаки, існує чимало досліджень присвячених вивченню різних аспектів з означеної проблеми. Зокрема, питання часу початку навчання дітей іноземної мови розглядається у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема А. Гвоздева, Г. Домана, В. Леопольда, Е. Пулгрема, Л. Роберта, Ж. Ронже, К. Ушинського, В. Штерна та багатьох інших. Психологічні особливості вивчення іноземної мови висвітлено у працях В. Артемова, Л. Виготського, В. Дронова, О. Леонтьєва та інших.

Методичних рекомендації з навчання дітей дошкільного віку іноземної мови містяться в дослідженнях О. Бойко, В. Бондаренко, М. Борщенко, Г. Бражнікової, А. Гергель, О. Дмитрієвої, О. Дем'яненко, Г. Матюхи, Т. Полонської, О. Рейпольської, З. Футерман, О. Ханової, Т. Шкваріної та ін. Різні аспекти підготовки майбутніх вихователів до здійснення іншомовної освіти дошкільників знайшли висвітлення у працях С. Будака, К. Віттенберг, І. Мордоус, Н. Московської, Н. Тарасюк, Т. Шкваріної та ін.

Уже в 60-ті роки ХХ ст. психологія й педагогіка аргументувала тезу про доцільність раннього початку вивчення іноземної мови в дошкільних навчальних закладах. Не дивлячись на багаторічну практику вивчення іноземної мови існує проблема підготовки спеціалістів відповідного фаху – вихователів із правом проведення занять іноземною мовою.

Мета статті – показати необхідність підготовки вихователів із правом проведення занять іноземною мовою, умови підвищення якості їхньої підготовки, а також визначити їхню роль у формуванні самостійної навчальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку.

Незважаючи на чимало кількості досліджень з проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти з навчання іноземної мови, існує чимало невирішених питань, про що свідчить стан педагогічної практики.

Аналіз практики дошкільної іншомовної освіти показує, що сьогодні в дошкільних навчальних закладах працює досить багато вчителів іноземної мови, яких готували до роботи в школі і, які, як правило, не знають специфіки роботи з дітьми дошкільного віку взагалі, й з навчання їх іноземної мови зокрема. Це явище спостерігається також і серед окремих випускників дошкільних відділень педколеджів, педуніверситетів, які не до кінця усвідомлюють різниці між освітніми завданнями й вимогами щодо навчання дітей дошкільного віку і школярів. Пов'язано це, в першу чергу, з тим, що у вищих навчальних закладах на підготовку вихователів з правом проведення занять іноземною мовою виділяється досить мало часу: біля 20 %

годин за навчальним планом, а саме, на вивчення власне іноземної мови (за професійним спрямуванням), методики викладання її у дошкільному закладі. Як наслідок, у роботі таких педагогів спостерігається низка недоліків:

- зберігаються традиції середньої школи: навчати мові, а не мовній діяльності;
- «ошкільнення» форм проведення занять з іноземної мови, що приводить до того, що діти не уважні на заняттях, байдужі, їм нецікаво, вони втрачають інтерес до вивчення мови, швидко втомлюються тощо [4];
- використання статичного компоненту навчальної діяльності (у дітей дошкільного віку переважає мимовільна увага, а довільна увага нестійка, оскільки внутрішні засоби саморегуляції ще недостатньо розвинуті, а це призводить до швидкої втомлюваності);
- при проведенні занять використовуються методи й прийоми шкільної методики навчання, тобто шкільна дидактика переноситься в дошкільну практику;
- тренування в заучуванні традиційних, шаблонних фраз (про себе, свою сім'ю тощо), пісень, віршів, римувань, лічилок призводить до того, що дитина не вміє мислити іноземною мовою.

З огляду на ці недоліки, досить часто неправильно формулюється мета дошкільного навчання іноземної (англійської) мови, що, на думку Т. Шкваріної, зводиться лише до вузькоспрямованої підготовки до іншомовного спілкування, муштри методами імітації дітей, які віковим розвитком ще не підготовлені до довільного запам'ятовування незрозумілих слів, фраз, кліше [6, с. 54].

Таким чином, головною проблемою практики на сьогоднішній день, є те, що викладачі недостатньо володіють методикою раннього навчання дітей іноземної мови і не знають, як правильно організувати цей процес, враховуючи психологічні особливості дошкільників (особливості їхнього сприймання, пам'яті, уваги тощо).

До варіативної частини Базового компоненту дошкільної освіти в Україні (2012) включено навчання дітей іноземної мови (освітня лінія «Іноземна мова»), результатом оволодіння якої є сформованість у дошкільника комунікативно-мовленнєвої компетенції [1]. Це також зумовлює необхідність переосмислення підготовки фахівців з дошкільного навчання іноземної мови.

Робота з навчання дітей іноземної мови досить цікава й розрахована на активних, творчих людей; вона допомагає розкрити творчий потенціал людини. Для педагога малоактивного це буде не достатньо цікава робота, оскільки, в першу чергу, такий педагог буде нецікавий дітям. Звичайно, простіше за все вимагати, щоб діти спокійно сиділи, слухали вихователя і механічно запам'ятовували матеріал, ніж організувати активну, цікаву діяльність дітей: використовувати на заняттях різноманітні цікаві дітям ігри, ігрові вправи, відгадування загадок тощо. Зокрема, А. Гергель [3] пропонує поєднувати на заняттях з іноземної мови різні види діяльності

дітей (співи, рухи і танок; спілкування і малювання тощо), що вимагає від педагога великої майстерності і знання особливостей цих видів дитячої діяльності. Слід наголосити, що у вивченні іноземної мови недопустиме застосування авторитарних форм і методів роботи з дітьми, а також застосування покарань, примушування, муштрування, що позначиться як на інтересі дошкільника до іноземної мови, так і на ефективності цього процесу.

Для того, щоб методично грамотно організувати роботу з дошкільного навчання іноземної мови, зробити її цікавою необхідно, по-перше, знати психологічні (особливості розвитку психічних процесів, зокрема сприймання, уваги, пам'яті, мислення тощо) й індивідуальні (темперамент, здібності, стан здоров'я, темп розвитку та ін.) особливості дітей дошкільного віку і, по-друге, методику навчання їх іноземної мови.

Таким чином, з метою покращення підготовки фахівців із дошкільного навчання іноземної мови пропонуємо:

- 1) забезпечити неперервне вивчення студентами іноземної мови впродовж усього терміну навчання у вузі (практичний курс іноземної мови, фонетичний і лексичний курси – з метою вивчення і удосконалення іноземної мови);
- 2) організувати стажування студентів за кордоном; цікаві, пізнавальні зустрічі з іноземцями – носіями мови;
- 3) залучати студентів до вивчення культури народу, мова якого вивчається. З огляду на це, особливе місце в навчальних планах спеціальності «Дошкільна освіта, іноземна мова» мають посідати навчальні дисципліни: «Країнознавство» «Література країни, мова якої вивчається» та ін.;
- 4) збільшити кількість годин на вивчення власне методики навчання дітей дошкільного віку іноземної мови;
- 5) проводити лабораторні заняття безпосередньо на базі дошкільних навчальних закладів, де студенти могли не тільки спостерігати за роботою вже досвідчених вихователів, а й самостійно вправлятися у проведенні занять та інших видів діяльності з дітьми іноземною мовою;
- 6) планувати педагогічно-методичну практику в дошкільних навчальних закладах, під час якої студенти б набували практичного досвіду.

Запорукою якісної підготовки майбутніх вихователів із правом проведення занять іноземною мовою є наявність досвідчених, висококваліфікованих викладачів вищезазначених курсів і бажання самих студентів стати в майбутньому справжніми професіоналами своєї справи.

Важливо також, звернути увагу на те, що в переважній більшості педагогічні коледжі, академії, університети готують вихователів англійської і німецької мов, що певною мірою збіднює вибір іноземних мов для вивчення й зумовлює появу «шкільних» учителів в дошкільних навчальних закладах. Сучасний розвиток суспільства й науки

вимагає знання не лише цих двох мов, а й інших, як-от: французька, іспанська, німецька, польська, італійська тощо. З огляду на це, на часі розширення спектру підготовки фахівців з іноземних мов для дошкільних закладів.

Наш досвід роботи засвідчує, що така ґрунтовна підготовка необхідна, перш за все, для того, щоб вихователі (вчителі іноземної мови) змогли сформувати самостійну навчальну діяльність дітей дошкільного віку при вивченні іноземної мови. Необхідно так організувати навчання, щоб у дітей виникало бажання вивчати мову не лише на спеціально організованих заняттях, а й спонукало б їх до самостійного вивчення у повсякденному житті. З цією метою необхідно зацікавити дітей, викликати у них інтерес до навчання, оскільки самостійна навчальна діяльність повинна захоплювати, приносити радість і задоволення. У зв'язку з цим постає необхідність пошуку ефективних форм, методів і прийомів навчання іноземної мови дітей дошкільного віку. В основі їх обов'язково повинен лежати принцип гуманізації взаємин між педагогом та вихованцями, що передбачає орієнтацію на особистість дитини, урахування закономірностей її розвитку, задоволення потреб. У нашому дослідженні такою формою і методом навчання іноземної мови виступила гра.

Ми виходимо з положення про те, що самостійна навчальна діяльність повинна мати мету (для чого дитина буде вивчати іноземну мову, набувати нових знань), для досягнення якої необхідно стимулювати появу у дітей мотивів самостійної навчальної діяльності. Дошкільники повинні бачити «перспективу» вивчення іноземної мови для себе, свого майбутнього («Що дасть мені знання іноземної мови?» – «Я зможу читати книжки іноземною мовою. Зможу спілкуватися з людьми цією мовою. Зможу дивитися іноземні мультфільми. Зможу подорожувати» тощо).

На заняттях з іноземної мови для вихователів (викладачів іноземної мови) відкривається широке поле виховних можливостей. Навчаючи дітей іноземної мови, вчитель одночасно розв'язує освітні, розвивальні, виховні й практичні цілі, тобто має

значні можливості для формування самостійної навчальної діяльності дітей, бажання вчитися.

У світлі сучасної гуманістичної освітньої парадигми ми стверджуємо, що змусити дитину вчитися не можливо, потрібно, щоб дитина мала право вибору, як слід діяти. Завдання вихователя – працювати так, щоб дошкільники самі прагнули цих занять. Тому, однією з важливих умов є забезпечення сприятливого психологічного комфорту на занятті. Дитина має почуватися абсолютно вільно, не боятися відповідати на занятті, навіть коли не зовсім упевнена у своїх знаннях. Але вміння користуватися свободою також треба формувати. Для того, щоб сформувати у дітей дошкільного віку самостійну навчальну діяльність необхідно, перш за все, їх зацікавити, постійно підтримувати інтерес до цієї діяльності й сформувати, а пізніше просто стимулювати мотиваційну сферу дитини.

Результатом підготовки фахівців з дошкільного навчання іноземної мови має стати їхня безпосередня готовність до роботи з дітьми дошкільного віку. Погоджуючись з думкою С. Будака, вважаємо, що за своєю суттю це повинно бути інтегральне новоутворення особистості педагога, що характеризується сукупністю теоретичних, лінгвістичних, країнознавчих і методичних знань з іноземної мови; сформованістю іншомовних мовленнєво-комунікативних умінь і навичок спілкування з дітьми дошкільного віку; стратегій і тактик іншомовної поведінки, які забезпечують успішне навчання дітей іноземної мови; високий рівень ефективної професійної діяльності, а також сприяє подальшому самовдосконаленню і самореалізації особистості педагога в його професійній діяльності [2, с.34].

Саме дотримання вищевказаних умов дасть можливість підвищити якість підготовки педагогів з правом проведення занять іноземною мовою до безпосередньої роботи з дітьми дошкільного віку. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо передусім у пошуку шляхів удосконалення професійної підготовки у галузі дошкільної іншомовної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної світи в Україні. – К., 2012.
2. Будак С. В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками / С. В. Будак. – К., 2008. – 288 с.
3. Гергель А. Навчання іноземної мови через різні види діяльності / А. Гергель // Дошкільне виховання. – 1999. – № 4. – С. 12-13.
4. Горлова Н. Раннее обучение иностранным языкам: проблемы и пути развития / Н. Горлова // Дошкольное воспитание. – 2001. – № 5. – С.42-49.
5. Козлюк О. А. Сучасні проблеми забезпечення наступності в навчанні іноземної мови дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / О. А. Козлюк // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 65. – Херсон: ХДУ, 2014. – С. 104-108.
6. Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (програма, методичні рекомендації): навч. посібник для вчителів раннього навчання англ. мови, студ. вищ. пед. навч. закладів / Т. М. Шкваріна. – Умань, 2003. – 116 с.

Ольга Андреевна Козлюк,
кандидат педагогических наук,
доцент, доцент кафедры педагогики и психологии (дошкольной и коррекционной)
имени профессора Пониманской Тамары Ильиничны,
Ровенский государственный гуманитарный университет,
ул. С.Бандеры, 12, г. Ровно, Украина

ПОДГОТОВКА ВОСПИТАТЕЛЯ К ОБУЧЕНИЮ ДЕТЕЙ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Интеграция Украины в европейское политическое, экономическое и научно-образовательное пространство требует владения иностранными языками, что поможет расширить доступ граждан к мировым экономическим, социальным, образовательным и культурным возможностям. Сегодня происходит процесс интенсивного внедрения в практику работы дошкольных учреждений обучения иностранному языку с 4-5 лет. И это не просто дань моде, а требование времени, необходимое условие полноценного развития личности ребенка. Вместе с тем, наблюдается противоречие между реальным состоянием и потребностью дошкольной практики и наличием специалистов дошкольного профиля с правом обучения детей иностранным языкам. Подготовка таких специалистов даст возможность получить высококвалифицированного воспитателя, способного полноценно реализовывать требования Базового компонента дошкольного образования в Украине, в частности, содержание образовательной линии «Иностранные языки».

Цель статьи – показать необходимость подготовки воспитателей с правом проведения занятий на иностранном языке, условия повышения качества их подготовки, а также определить их роль в формировании самостоятельной учебной деятельности детей старшего дошкольного возраста.

В процессе проведения исследования выделены основные недостатки в обучении дошкольников иностранному языку, среди которых: сохранение традиций средней школы: обучать языку, а не языковой деятельности; школьные формы проведения занятий по иностранному языку; использование статического компонента учебной деятельности; использование школьных методов и приемов обучения и др.

Указывается на необходимость подготовки кадров для дошкольного обучения иностранному языку в связи с введением в стандарт дошкольного образования образовательной линии «Иностранные языки». Рассмотрены условия повышения качества их подготовки, среди которых: обеспечить непрерывное изучение студентами иностранного языка на протяжении всего срока обучения в вузе; организовать стажировку студентов за рубежом; интересные, познавательные встречи с иностранцами – носителями языка; привлекать студентов к изучению культуры народа, язык которого изучается; увеличить количество часов на изучение собственно методики обучения детей дошкольного возраста иностранному языку; планировать учебно-методическую практику в дошкольных образовательных учреждениях, во время которой студенты бы приобретали практический опыт обучения детей иностранному языку и др.

Также в статье раскрыта роль специалистов дошкольного обучения иностранным языкам в формировании навыков самостоятельной учебной деятельности детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: подготовка воспитателя, обучение детей иностранному языку, самостоятельная учебная деятельность, иноязычное образование.

Kozliuk Olha Andriivna,
*PhD, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Psychology
(Pre-school and correctional) named after Professor Ponimanska Tamara Illivna,
Rivne State University of Humanities
12, S. Bandery Street, Rivne, Ukraine*

EDUCATOR'S TRAINING IN TEACHING CHILDREN A FOREIGN LANGUAGE

Ukraine's integration into European space requires a good command of foreign languages, which will help to expand citizens' access to the world's economic, social, educational and cultural opportunities. Nowadays the process of intensive implementation of teaching four- five-year-old children a foreign language into the practice of pre-school institutions is going on. And it's not only fashion, but the requirement of the time, a necessary condition for comprehensive development of child's personality. However, there is a contradiction between the real state and the demand of pre-school practice and the availability of pre-school specialists with the right to teach children foreign languages. The corresponding training of these specialists will provide an opportunity to receive a highly qualified educator who is able to implement completely the requirements of the basic components of pre-school education in Ukraine, in particular the content of the educational line «Foreign languages».

The purpose of the article is to show the necessity to train educators giving them the right to teach disciplines in a foreign language, the conditions for improving the quality of their training, as well as to determine their role in the formation of self-guided learning activity of the children of the senior pre-school age.

During the research there have been identified the main drawbacks in teaching pre-school children a foreign language, including: preservation of the secondary school traditions: to teach a language, not speech activities; school forms, methods and techniques of conducting classes in a foreign language, etc.

The conditions facilitating the improvement of the quality of their training have been examined; they are as follows: to organize abroad traineeship for students alongside with informative meetings with foreigners – native speakers; to motivate students to study the culture of the people whose language they are learning; to increase quantity of hours for learning appropriate methods of teaching preschool children a foreign language and others.

Keywords: educator (pre-school teacher) training, teaching children a foreign language, self-guided learning activity, foreign language education.

Подано до редакції: 12.09.2016 р.

Рекомендовано до друку: 26.09.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор В. В. Нестеренко
